СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Марселен Йовоган

за докторската дисертация на тема: „Счетоводно-информационно осигуряване на управлението на разходите в лечебните заведения в България“

Докторант: Александър Викторов Камбуров

за присъждане на образователна и научна степен „доктор“

СУ „Св. Климент Охридски“, Стопански факултет, катедра „Финанси и счетоводство“.

Професионално направление: 3.8 Икономика

Докторска програма: Счетоводство, одит и анализ на дейността на предприятието

Научен ръководител: доц. д-р Илияна Анкова Стоянова

Основание: член на научно жури, съгласно Заповед №РД-38-28/22.01.2026 г. и Решение на Факултетния съвет при Стопански факултет от 13.01.2026 г., Протокол №02. Регистър на СУ „Св. Климент Охридски“ № 56 от 19.01.2026 г. „

1. **Обща характеристика и актуалност на дисертационния труд.**

С все по-нарастващия дял на разходите за здравеопазването в публичните разходи възниква въпрос за тяхното ефективно управление чрез съвременни методи съобразени с новите тенденции и условия в сектора.

Актуалността на избраната тема за дисертационен труд се потвърждава и с наложителната дигитална трансформация в различни сектори на икономиката, включително и в здравеопазването; използването на изкуствения интелект; застаряване на населението и необходимостта от по-ефективно изразходване на публичните ресурси за здравеопазването.

В дисертационния труд, авторът предлага методът, който допринася значително за отговор на въпросите свързани с ефективно управление на разходите на лечебните заведения.

В труда се доказват две изследователски хипотези, според които:

Първо „В практиката на лечебните заведения не се използват пълните способности на счетоводно-информационната система за създаване на детайлна информация за разходите, използването на ресурсите и себестойността на предлаганите услуги и оттам за оценка на рентабилността, посредством която да се вземат управленски решения".

Второ „Може да бъде приложен опростен подход за калкулиране на разходите, основан на времево-базираното калкулиране, който е с достатъчна точност и приложимост в практиката за различни обекти и с относително ниски разходи за внедряване. Използването му в практиката на българските лечебни заведения би спомогнало за по-доброто счетоводно- информационно осигуряване на управление на дейностите и свързаните с тях разходи".

Основна методология на изследването:

- кабинетно проучване на публикуваната литература свързана с проблематиката
- проучване на актуалната нормативна база
- качествено изследване чрез допитване до специалисти в лечебните заведения
- разработване на практико-приложен управленски-счетоводен модел

2. Структура и съдържанието на дисертацията

Дисертационният труд е в обем от 193 страници, от които 182 стр. основен текст. Трудът се състои от въведение, четири глави, заключение и използвана литература. Библиографията съдържа общо 134 литературни източника, от които 21 са на български език и 113 – на английски. Основният текст включва 33 фигури и 13 таблици.

Дисертационният труд е добре структурирана и технически добре оформен, а отделните глави да добре балансирани.

Във въведението се извежда актуалността и значимостта от избраната тема, която се основава на промените в сектора на здравеопазването не само в България, но и в

страните в Европейския съюз. Дефинирани са обекта, предмета, целите, задачите, тезата и методологията на изследването. Представена е също структурата на труда.

В първа глава се разглеждат организация на здравната система в България, организационната структура на лечебните заведения, от гледната точка на нормативните изисквания, основните групи разходи на лечебните заведения. Изяснява се особеностите на медицинските услуги в контекста на счетоводното осигуряване на управлението на разходите, както и особеностите на лечебните и здравните заведения. Подчертава се фокуса на дисертационния труд, а именно *„управлението на разходите в болничните и, от извънболничните лечебни заведения – специализираните лекарски практики, медицинските центрове (МЦ) и диагностично-консултативните центрове (ДКЦ)“.*

Подробно се изясняват системата за финансиране на здравеопазване в България, организационна структура на болничните заведения в България, регулаторни изисквания за отчетност, характеристики на медицинската услуга и структурата на болничните услуги.

Във втора глава са представени методи за калкулиране на себестойността в лечебни заведения, като задълбочено се изясняват обектите за калкулиране и центровете на разходи. Разглеждат се разходоопределящите фактори, и методите за разпределение на непреките разходи и разходите на спомагателните.

Представят се специфични методи за калкулиране, целева себестойност и калкулиране на база дейности. Особен акцент е поставен на метода на времево-базирано калкулиране на база дейност. Пояснява се също прилагани методи за остойностяване на медицинските услуги.

В глава трета се изследват подходите за калкулиране на себестойността на лечебните заведения в България. Изясняват се характеристиките на качественото изследване, методологията на изследването и емпиричните резултати.

В глава четвърта се изследва практическото приложение на времево-базираното калкулиране на база дейности при гастроскопско и колоноскопско изследване. Въз

основа на получените резултати, е предложен опростен вариант на калкулиране на база TDABC. Проведено е изследване в извънболнично лечебно заведение в югозападна България, където е приложен TDABC за ендоскопски процедури за оценка на тяхната себестойност. От проведеното изследване се извеждат силните страни на модела, който позволява за проследяване и остойностяване на пълният процес по извършването на манипулациите, създаване на детайлна информация, позволяваща аналитично сравнение на разходите между дейностите, приложимостта на модел за други обекти. Изясняват се също, слабите страни на модела, като например не съществуващи тежести за по-точна оценка на лекарския труд в зависимост от сложността на дейността; сложността при приложението на модела.

В заключение, докторантът доказва, че методът TDABC не е подходящ за оперативно калкулиране на себестойността в лечебните заведение, затова се предлага друг по-опростен модел.

3. Научни приноси на дисертационния труд

- Формулираните приноси се основават на получените резултати. Дисертационният труд е оригинално. Приложеният опростен метод за калкулиране на себестойността в лечебните заведения е нов и може да се внедри в процеса на управление на разходите не само в болничните заведения, но и в други сложни организации. Докторантът извежда приноси, които могат да се обобщят както следва:
- Извеждане на изискванията пред счетоводно-информационно осигуряване на лечебните заведения
- Въз основа на критичния аналитичен литературен обзор са изведени възприетите в международното отношение методи за калкулиране на себестойността
- Извършен задълбочен анализ на разходната структура на болничните заведения в България
- Извеждане на счетоводно-информационни практики на българските лечебни заведения за управление на разходите
- Аргументирано е доказано практическото приложение на метода TDABC

- Предложен е опростен метод на TDABC

4. Публикации по дисертацията

Докторантът Александър Камбуров е представил три публикации, две от които в годишника на Стопанския факултет и един публикуван доклад в сборник от конференция на английски език. Броят на публикациите отговаря на изискванията за докторска дисертация.

5. Критични бележки и препоръки

Дисертационният труд е оригинално научно изследване на една съвременна проблематика: управление на разходите, като общо и в частност управление на разходите в здравеопазването. Предложният опростен модел на TDABC за изследване може да се приложи не само в условията на българските лечебни заведения, но и в други държави.

Изследователският подход е основно качествен, който е сложно за прилагане в финансово-счетоводни изследвания.

6. Заключение

С представения труд се разширява литературния обзор и емпиричните методи за изследване на ефективното управление на разходите в лечебните заведения. Трудът представлява оригинално изследване на проблематиката, в условията на България. Разглежданата съществуваща литература и предложеният метод за калкулиране на себестойността в лечебните заведения може да се използва като инструментариум от ръководствата на болнични заведения, от правителствени институции за ефективно финансиране на дейностите в здравеопазването, от учени при изследване на сходни проблематики. Предложеният опростен модел на TDABC би могъл да се приложи и в други индустрии, където са сложни процесите за определяне на разходообразуващите фактори и, в които основните източници за финансиране на дейността са публични ресурси.

Дисертационният труд съответства на изискванията за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ посочени в Закона за развитието на

академичния състав в Република България, Правилника за неговото приложение и Правилника за условията и реда за придобиване на научните степен и заемане на академични длъжности на Софийски университет „Св. Климент Охридски“.

Въз основа на гореизложеното, предлагам на уважаемите членове на научното жури да присъдят на Александър Викторов Камбуров образователна и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.8 Икономика за дисертацията на тема: „Счетоводно-информационно осигуряване на управлението на разходите в лечебните заведения в България“.

Marcellin Yovogan

Digitally signed by Marcellin Yovogan
Date: 2026.02.28 17:02:36 +02'00'

Дата: 28.02.2026 г

Доц. д-р Марселен Йовоган